

O‘ZBEK TILI DARSLARIDA TA‘LIMNING ZAMONAVIY USULLARIDAN FOYDALANISH

Sultanova A.

*Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika
instituti O‘zbek tili kafedrasida dotsenti*

Shojonova M.

*Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti Turkiy tillar fakulteti
O‘zbek tili va adabiyoti yo‘nalishi 1-bosqich talabasi*

Tayanch so‘zlar: adabiy me‘yor, ifoda xususiyati, idiomalar, lug‘atlar, ta‘lim ishi, metodik tavsiyalar, metodlar.

Ключевые слова: литературный стандарт, особенность выражения, фразеологизмы, словари, учебная работа, методические рекомендации, методы.

Key words: literary standard, feature of expression, phraseological units, dictionaries, educational work, methodological recommendations, methods.

Резюме:

Mazkur maqolada umumiy o‘rta ta‘lim maktablari o‘zbek tili darslarida “Qiziqarli lug‘atlar”, “Idiomalar” mavzularini samarali tashkillashtirish va o‘qitish yuzasidan fikr va mulohazalar yuritilgan bo‘lib, muallif tomonidan mavzularni o‘qitish yuzasidan metod va tavsiyalar keltirilgan. Tilimizdagi idiomalar va lug‘atlarning ifoda xususiyatlari va qolaversa, ta‘lim ishini tashkil etishning maqsad va vazifalari izohlangan.

Резюме:

В данной статье представлены мысли и мнения по поводу эффективной организации и преподавания тем «Интересная лексика», «Идиомы» на уроках узбекского языка в общеобразовательных школах, а также автором представлены методы и рекомендации по преподаванию этих тем. Объясняются выразительные особенности идиом и словарей нашего языка, а также цели и задачи организации воспитательной работы.

Summary:

This article presents thoughts and opinions on the effective organization and teaching of the topics "Interesting vocabulary", "Idioms" in Uzbek language lessons in comprehensive schools, and the author also presents methods and recommendations for teaching these topics. The expressive features of idioms and dictionaries of our language are explained, as well as the goals and objectives of organizing educational work.

Kelajak avlodning intellektual bilim salohiyatini oshirish, jamiyatimiz uchun nafi tegadigan raqobatbardosh va ma‘naviyati yuksak kadrlarni tarbiyalash

o'rganilgan yangi ma'lumotlari asosida berilgan topshiriq va vazifalarni bajarib boradilar. Ammo darsni tashkil qilishning bunday usuli bugungi kunda u qadar ko'p natija bermaydi.

Dars boshlanmasdan oldin maqsadga muvofiq darsni rejalashtirib olamiz .

Darsga kirib o'quvchilar bilan salomlashib olgandan keyin davomat olish uchun ham har xil metodlardan foydalansak bo'ladi. Bundan maqsad ham vaqtni tejash ham o'quvchining bor diqqat-e'tiborini o'qituvchiga qaratishdan iborat.

1. O'ylang va toping. Yozing. Bu mashqda surat tagidagi gaplarga mos shaklda foydalanish uchun berilgan iboralardan mosini qo'yib gaplarni to'ldirishimiz kerak.

Namuna. Анализировать – tahlil qilmoq (*tarjima lug'ati*).

1. Ilim – 1. O'qish-o'rganish va tadqiqot, tahlil etish bilan erishiladigan bilim. 2. Ish-faoliyatning ilmlar bilan bog'liq sohasi.
2. Avvalgi – oldingi, ilgari, burungi, qadimgi, sobiq.
3. Og'ir – vazmin, vazni katta bo'lgan, tosh bosadigan, vaznli.
4. Chang – 1. G'ubor, to'zon. 2. O'zbek milliy cholg'u asbobi.

Antonimlar lug'ati

Omonimlar lug'ati

Izohli lug'at

Tarjima lug'ati

Sinonimlar lug'ati

Bu mashqimizda berilgan to'rtta gapga mos qilib suratda berilganlardan mosi bilan moslashtirib ortiqchasini chiqarib tashlashimiz zarur .

https://www.educaplay.com/learning-resources/20767238-o_zbek_tili_moslashuv_o_yini.html

Bundan tashqari zamonaviy metodlar foydalanib turli xil saytlardan turli xil mashqlarni tuzish mumkin. Masalan, educaplay dasturidan foydalanib, darsimizni mazmunli va maroqli o'tkazish uchun mashq bajaramiz .

Idioma – har bir tilning faqat o'zizagina xos bo'lgan, boshqa tillarga aynan tarjima qilib bo'lmaydigan, faqat ekvivalent (muqobil)ini ishlatish mumkin til bo'lgan birliklari. Har qaysi xalqning o'ziga tegishli tushunchalari bor.

Unda berilgan so'roqlar asosida gap tuzish talab etiladi. So'ngra "Gap tarkibida ma'lum so'roqqa javob bo'luvchi mustaqil so'z yoki so'zlar birikmasi gap bo'laklari hisoblanadi" degan ta'rif beriladi. Ta'rif sof deduktiv metodda

kelishga o'rgatishi darkor. O'qituvchi bilimlarni ma'lum qilishga emas, balki bilimdan qanday foydalanish, uni nima uchun bilish kerakligini eslatib borishi lozim: yozuvda xato qilmaslik uchun .ni eslab qolish kerak va hokazo. Chunki ona tili darslarida bilim savodli, to'g'ri yozish va gipirish quroli sanaladi.

O'qituvchining so'zi o'quvchilarning aqliy sohasiga ta'sir ko'rsatibgina qolmay, hissiy jihatlariga ham asoslanishi lozim. Yorqin ifodalar yorqin ko'rsatmalilik bilan qo'shib olib borilsa, tuyg'ular uyg'otishi mumkin. Ona tili darslarida o'kituvchining so'zi til hodisalarini o'rgatishgagina qaratib qolinmay, nutq madaniyati tushunchasini anglash uchun ham yordam berishi lozim. O'qituvchining nutqi madaniyatli nutq namunasi bo'la olishi zarur.

Xullas, o'zbek tili o'qituvchisi har mavzuning xususiyatidan kelib chiqib eng maqbul metodlar tizimidan tanlab foydalanishi, bunda yuqori samaradorlikni ko'zlashdan tashqari, o'quvchilarni bilim olishga, lingvistik mavzuda o'z fikrlarini asoslab, suhbatdoshini o'z so'ziga ishonirib mushohada yuritishga o'rgatish vazifalarini hal etishga intilishi darkor.

Adabiyotlar:

1. Ипполитова Н.А. Риторический аспект реализации обучения // Русский язык в школе. – 2007. № 2. – С. 16.
2. Ta'lim boshqa tillarda olib boriladigan maktablarning 6-sinfi uchun o'zbek (davlat) tilidan o'quv dasturi / Til va adabiyot ta'limi. – Toshkent, 2005. - № 4. – B. 38–43.
3. Ta'lim boshqa tillarda olib boriladigan maktablarning 6-sinfi uchun o'zbek (davlat) tilidan Davlat ta'lim standarti // Til va adabiyot ta'limi. – Toshkent, 2005. - № 4. – B. 35–37.
4. Ta'lim boshqa tillarda olib boriladigan maktablarning 7-sinfi uchun o'zbek (davlat) tili fanidan takomillashtirilgan Davlat ta'lim standarti / Tuzuvchilar: R.Yo'ldoshev, A.Rafiyev // Til va adabiyot ta'limi. – Toshkent, 2007. - № 5. – B. 52–57.
5. Ta'lim boshqa tillarda olib boriladigan maktablar uchun o'zbek (davlat) tili fanidan takomillashtirilgan o'quv dasturi (7-sinf uchun) // Til va adabiyot ta'limi. – Toshkent, 2007. - № 5. – B. 58–65.
6. To'xliiev B., Shamsieva M., Ziyadova T. O'zbek tili o'qitish metodikasi: (o'quv qo'llanma). – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2006. – 174 b.
7. Uzluksiz ta'lim tizimi uchun o'quv adabiyotlarining yangi avlodini yaratish konsepsiyasi // Tuzuvchilar: A.A.Karimov, E.Z.Imamov va b. Akademik T.T.Risqiev umumiy tahriri ostida. – Toshkent: Sharq, 2002.–15 b.
8. Umarova F.Z. Ta'lim rus tilida olib boriladigan maktablarning o'zbek tili darslarida ko'makchi fe'lli birikuvlardan foydalanishni o'rgatish: Ped. fan. nomz. ... diss. avtoreferati. – Toshkent, 2000. – 25 b.
9. Yusupova T. Gapning bosh bo'laklarini o'rganish jarayonida o'quvchilar nutqini o'stirish (Metodik qo'llanma). – Toshkent: “Fan va texnologiyalar markazi”, 2006. – 82 b.